

Begäran om utlåtande gällande utvidgandet av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse; arbetsgruppens betänkande

Inledning

Justitieministeriet ber om ert utlåtande om arbetsgruppsbetänkandet om att utvidga tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse. Avsikten är att under denna regeringsperiod framskrida i fråga om utkastet till regeringsproposition som ingår i betänkandet. Vi ber er dock också kommentera de alternativa lösningar som presenteras i den separata promemorian som kartlägger framtida ändringsbehov gällande bestämmelserna om åtalsuppgörelse.

Arbetsgruppen föreslår att också narkotikabrott, grovt rån och grov människohandel i fortsättningen ska finnas med bland de brott som omfattas av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse. I fråga om påföljder ska man också kunna överlägga om samfundsbot och näringsförbud samt om vinning av brott i en situation där åklagarens yrkande gällande den ekonomiska vinningen av ett brott överstiger målsägandens yrkande på skadestånd. I fråga om förfarandet för åtalsuppgörelse föreslår arbetsgruppen att myndigheterna åläggs en tydligare skyldighet att bedöma förutsättningarna för åtalsuppgörelse i enskilda fall, att det blir möjligt att inleda åtalsuppgörelse i besvärinstansen, att tidsfristen för ordnande av erkännanderättegångar förlängs från 30 dagar till 60 dagar, att det i underrättelsen om målsägandens rättigheter läggs till ett omnämnande om åtalsuppgörelse, att standpunkterna om påföljderna görs mer informativa och att det separata förfarandet för erkännande under förundersökningen slopas. Arbetsgruppen föreslår dessutom att myndighetsanvisningarna ökas, att utbildning ordnas och att information om åtalsuppgörelse tillhandahålls på myndigheternas webbplatser.

Bakgrund

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering Ett starkt och engagerat Finland ska rättsprocesserna göras smidigare under regeringsperioden genom att tvistemåls-, straff- och ansökningsprocesserna ses över. Målet är att göra processerna snabbare och smidigare samtidigt som rättssäkerheten och de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses. Ett sätt att göra detta är att utvidga tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse (avsnitt 10.2 i regeringsprogrammet).

Justitieministeriet tillsatte den 12 september 2023 en arbetsgrupp med uppgiften att bereda förslag till en utvidgning av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse (VN/19873/2023-OM-7). Arbetsgruppens uppdrag preciserades den 18 november 2024 genom en ändring av

beslutet om tillsättande och samtidigt förlängdes arbetsgruppens mandatperiod (VN/19873/2023-OM-10). Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs företrädare för justitieministeriet, inrikesministeriet, Polisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Finlands Advokatförbund och Brottsofferjouren. Arbetsgruppens mandatperiod var den 12 september 2023–31 mars 2025.

Arbetsgruppen hade som mål att utreda och föreslå lösningar för att effektivisera systemet med åtalsuppgörelse och utvidga systemets tillämpningsområde samt att lyfta fram behovet av andra ändringar i lagstiftningen om åtalsuppgörelse med beaktande av rättsskyddet och de grundläggande fri- och rättigheterna. Arbetsgruppen skulle särskilt beakta de utmaningar och utvecklingsförslag som har upptäckts och presenterats i tidigare utredningar om åtalsuppgörelse.

I ändringen av beslutet om tillsättande av arbetsgruppen den 18 november 2024 preciserades arbetsgruppens uppdrag enligt följande: 1. Begränsningen av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse, enligt vilken ett misstänkt brott för vilket det föreskrivs strängare straff än fängelse i sex år inte kan vara föremål för åtalsuppgörelse, ska bevaras i enlighet med de nuvarande bestämmelserna. Undantaget är grova narkotikabrott, och dessutom kan arbetsgruppen bedöma andra enskilda utvidgningar enligt brottsbeteckning, om de av särskilda skäl anses motiverade, 2. Begränsningen av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse, enligt vilken brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 och 18 § eller 21 kap. 4, 5, 6 a och 7–15 § i strafflagen (39/1889) inte kan vara föremål för åtalsuppgörelse, ska bevaras i enlighet med gällande bestämmelser, 3. Målsägandens samtycke som förutsättning för åtalsuppgörelse ska bevaras i enlighet med de gällande bestämmelserna. Detta kan dock frångås i fråga om sådana brott där det finns ett stort antal målsägande. Arbetsgruppen kan också bedöma om kravet på samtycke ska slopas i fråga om enskilda brottstyper, såsom ekonomiska brott, 4. Arbetsgruppen ska särskilt bedöma möjligheterna att ålägga åklagaren att utreda förutsättningarna för åtalsuppgörelse samt möjligheterna att förenkla förfarandet så att det blir så lockande som möjligt ur lagtillämparens synvinkel. Arbetsgruppen ska identifiera orsakerna till att åtalsuppgörelse används i så liten utsträckning och utifrån detta söka lösningar för att utvidga användningen inom ramen för gällande lagstiftning och de preciseringar som gjorts i beslutet om tillsättande, 5. Trots ändringen av uppdraget kan arbetsgruppen vid behov i en separat promemoria lyfta fram lösningar eller alternativa sätt att genomföra dem som arbetsgruppen redan har övervägt under den tidigare fasen och som inte är förenliga med de begränsningar som nämns i beslutet om tillsättande.

Arbetsgruppen fick i uppdrag att bereda förslag till behövliga författningsändringar och utarbeta förslagen i form av en regeringsproposition. Arbetsgruppen hade också möjlighet att komma med andra förslag i fråga om åtalsuppgörelse för att utveckla förundersökningsmyndigheternas, Åklagarmyndighetens och domstolarnas praxis och förfaranden.

Svarsanvisningar för mottagare

Justitieministeriet ber om ert utlåtande om arbetsgruppens betänkande. Även aktörer som inte särskilt anges i sändlistan kan lämna sitt utlåtande till ministeriet. Utlåtanden kan lämnas på finska eller svenska.

Vi ber er lämna utlåtandet genom att svara på begäran om utlåtande på webbplatsen

utlåtande.fi. Utlåtandet behöver inte sändas separat per e-post eller post till ministeriets registratorskontor.

Aktörer som använder ärendehanteringssystemet VAHVA kan även spara utlåtandet under projektnummer VN/19873/2023.

För att kunna lämna ett utlåtande måste den som svarar registrera sig och logga in i tjänsten utlåtande.fi.

Närmare anvisningar om tjänsten finns på utlåtande.fi under fliken Anvisningar > Bruksanvisningar. Alla utlåtanden är i regel offentliga i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Utlåtandena publiceras på projektets offentliga projektsidor. Ett utlåtande som lämnats in av en privatperson publiceras dock på projektsidorna endast om personen skriftligen begär det till exempel i samband med sitt utlåtande eller i ett foljebrev till utlåtandet. Alla utlåtanden som lämnats via utlåtande.fi, också utlåtanden från privatpersoner, är automatiskt tillgängliga för alla på utlåtande.fi. Ministeriet publicerar inte de utlåtanden som lämnats in till registratorskontoret på utlåtande.fi. Utlåtandena ska inte innehålla onödiga personuppgifter. Även om ett utlåtande som en privatperson lämnat in till registratorskontoret inte publiceras på webben, kan alla ta del av det vid ministeriet i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Tidtabell

Vi ber er lämna ert utlåtande via tjänsten utlåtande.fi senast den 9 juni 2025.

Beredare

Vid justitieministeriet ges mer information av Sofia Söderholm, specialsakkunnig, tfn +358 295 150 034, sofia.soderholm@gov.fi) och Sampo Brander, lagstiftningsråd (tn +358 295 163 366, sampo.brander@gov.fi)

Länkar:

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM064:00/2023> - Hankesivu

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM064:00/2023> - Statsrådets projektportal

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-425-1> - Työryhmämietintö / Arbetsgruppens betänkande (på finska)

Sändlista:

Ahvenanmaan käräjäoikeus
Ahvenanmaan poliisilaitos
Digi- ja väestötietovirasto
Eduskunnan oikeusasiamies
Etelä-Karjalan käräjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus
Etelä-Savon kärjäoikeus
Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto / professori Dan Helenius
Helsingin yliopisto / professori Sakari Melander
Itä-Suomen hovioikeus
Itä-Suomen poliisilaitos
Itä-Suomen yliopisto / professori Matti Tolvanen
Itä-Uudenmaan kärjäoikeus
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kainuun kärjäoikeus
Kanta-Hämeen kärjäoikeus
Keski-Suomen kärjäoikeus
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Kymenlaakson kärjäoikeus
Lapin kärjäoikeus
Lapin poliisilaitos
Lapin yliopisto / professori Mikko Vuorenpää
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
Lounais-Suomen poliisilaitos
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Oulun kärjäoikeus
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjanmaan kärjäoikeus
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
Pohjois-Savon kärjäoikeus
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Puolustusvoimien pääesikunta
Päijät-Hämeen kärjäoikeus
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos
Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus
Satakunnan kärjäoikeus
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos
Suomen Asianajajat
Suomen Juristiliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry

Suomen tuomariliitto ry
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Turun yliopisto / professori Tuomas Hupli
Vaasan hovioikeus
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen kärjäoikeus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Nuläge

Vilka iakttagelser har ni gjort om nuläget?

De viktigaste förslagen

Vad anser ni om de viktigaste förslagen i propositionen? Vi ber er kommentera separat under varje rubrik.

Skyldigheten att bedöma förutsättningarna för åtalsuppgörelse

Underrättelserna om målsägandenas rättigheter

Brotten som är föremål för åtalsuppgörelse

Uppgörelse om samfundsbot

Uppgörelse om näringsförbud

Uppgörelse i fråga om vinning av brott, då den har samband med målsägandens yrkande om skadestånd

Åtalsuppgörelse i besvärinstansen

Ståndpunkterna om påföljderna ska vara informativa

Tidsfristen för erkännanderättegångar

Förfarandet för erkännande enligt förundersökningslagen

Konsekvenser

Vilka ekonomiska konsekvenser uppskattar ni att propositionen har?

Vilka konsekvenser för myndigheter uppskattar ni att propositionen har?

Vilka andra samhällseliga konsekvenser uppskattar ni att propositionen har?

Vilka andra konsekvenser uppskattar ni att propositionen har? (Till exempel konsekvenser för människogrupeer)

Alternativa lösningar

Hur kommenterar ni andra alternativ för genomförandet (avsnitt 5 i betänkandet) och de alternativa lösningar som presenteras i en separat promemoria? Vilka konsekvenser skulle dessa ha?

Finns det något annat sätt att uppnå de mål som finns i propositionen?

Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Hur kommenterar ni de synpunkter på förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen som framkommer (avsnitt 11 i betänkandet)?

Övriga iakttagelser och kommentarer om utkastet till proposition

Hinkkanen Ville
Oikeusministeriö

Söderholm Sofia
Oikeusministeriö